

о.Мирон Бендик, ректор і викладач

Минуло декілька місяців після яскравого й історичного паломництва Папи Римського Івана Павла II в Україну. Про значення цього паломництва для Української Церкви і держави було сказано й написано багато. Не менше сказано про унікальну постать цього папи, сила духа якого долає фізичну неміч. Папа на декілька днів зумів зінтегрувати навколо себе дуже неоднорідне українське суспільство. Ентузіазм, що панував серед людей, які зустрічали папу Івана Павла II, можна було побачити хіба що в дні проголошення державної самостійності.

Поступово ейфорія спала, емоції вщухли. Приходить час осмислити довгострокові наслідки цього паломництва. Ми зробимо це в еклезіологічній перспективі - аналізуючи сказані в Україні слова Папи Римського, щоб побачити, який образ Церкви представив папа.

I. Історія

1. Як папа Іван Павло II бачить початки Української Церкви

Святіший Отець Римського Престолу при апостольських відвідинах кожного народу завжди багато уваги присвячує християнській історії, зокрема початкам і християнському корінню культурної і національної ідентичності. Зробив це папа і в Україні. Центром висловлювань Івана Павла II, природно, був факт хрещення Київської Русі князем Володимиром. І це закономірно для перших візитів - підкреслити фундаментальність факту хрещення народу. Наприклад, під час перших відвідин Польщі 1979 року папа багато говорив про хрещення Польщі князем М'єшеком. У Києві папа ствердив, що «молода Церква ввійшла у сферу багатой спадщини віри і культури Візантійської Церкви» . З іншого боку, «Мати-Церква, видимо з'єднана, прийняла у своє лоно... цю свою нову дочку на берегах

Дніпра» . Ці твердження певною мірою повторюють написане раніше в посланні папи Івана Павла II з нагоди 1000-річчя хрещення Русі-України чи в недавньому

апостольському листі «Світло Сходу». Для нас важлива їх еклезіологічна сторона, а саме твердження, що Візантійська Церква через дар хрещення стала Церквою-Матір'ю Церкви-Доньки, «народженої» у водах Дніпра. При цьому Церква-Мати була «видимо з'єднана» з іншими Церквами-Сестрами, у тому числі з Римською. Папа також стверджує, що хрещення Руси-України включало в себе «надання імені», тобто «духовної ідентичності, отриманої при хрещенні». У цій фразі Іван Павло II спирається на польську еклезіологічну традицію, яку представляє на-самперед професор Люблінського католицького університету Ч. С. Бартнік. Духовна ідентичність Церкви міститься в її «імені». Звідси Київ як місце народження дав назву Церкві. Під час своїх відвідин України папа двічі вжив «ім'я» Київської Церкви стосовно її історичного шляху. Цитування слів Івана Павла II в Україні ми хотіли б доповнити парафразою слів, сказаних у Польщі 1970 року: «Ми, поляки... вибрали протягом тисячоліття участь у традиції Заходу» . Тобто, парафразуючи, можна сказати, що християнство східної традиції від моменту охрещення стало історичним вибором українського народу. Цю отриману в хрещенні духовну ідентичність стеріг князь Володимир: «Святий Володимир... віддав усі свої сили збереженню духовної ідентичності свого народу» . Розвинули ж ідентичність народу через інкультурацію віри візантійські місіонери: «Процес інкультурації віри, який позначив історію... аж до сьогодні, розвинувся завдяки невтомній праці місіонерів з Константинополя» . З часом інкультурація все більшою мірою стає справою місцевих людей, настільки, що вже в XI столітті «Борис і Гліб... зобразили духовне обличчя Київської Церкви» .

У результаті християнського дозрівання Київська Церква стає «у певному значенні... Господньою предтечею між численними народами» , несучи світло Христової віри в київській традиції білорусам, литовцям, росіянам. Це робить Київ «колискою християнської культури всього європейського Сходу» , «колискою християнської цивілізації» на цих землях. Матір'ю цієї Київської Церкви папа називає Зарваницьку Богородицю, яка зараз є святиною УГКЦ. І неначе підсумовуючи цей перший етап історії християнства в Україні, папа підкреслює його актуальність: «Християни... знають, що вони дійсно є складовою частиною Української Нації внаслідок тисячолітньої історії, яка розпочалась хрещенням Володимира та Київської Русі 988 року у водах Дніпра» . Іван Павло II не вживає до Київської Церкви виразу «помісність», проте в наведених висловлюваннях чітко формулює її історичні підстави і стверджує, що саме Київська Церква зробила спадщину Візантійського Сходу підґрунтям культурної і національної ідентичності українців. Знову ж, порівняймо зі сказаним Іваном Павлом II під час першої подорожі до Польщі: «Коли забракло власних державних структур, суспільство, католицьке в переважній більшості, знаходило опору в ієрархічному устрої Церкви. Це допомагало суспільству пережити часи займанщини й окупації, утримати, а навіть по-глибити усвідомлення своєї тотожності» . Подібне можна сказати про історичну роль Київської Церкви та східної традиції для збереження ідентичності української нації.

2. Латинська традиція в Україні

Навівши ці твердження про східні джерела та їх спадкоємність в українській культурно-національній ідентичності, ми підходимо до дуже не-простої для еклезіології проблеми існування на тих самих теренах іншої традиції чи навіть іншої Церкви (у даному випадку - Латинської). Питання це не тільки складне, а й дуже делікатне, бо зачіпає, поза богослов'ям, ще амбіції та емоції багатьох людей. Воно неодноразово ставало об'єктом позацерковних і нехристиянських спекуляцій. Іноді нездорова атмосфера, штучно підігріта навколо цих питань, ставала живильним середовищем для політичних ігор і міжнаціональних конфліктів.

Входячи на такий складний терен, ми знову хочемо порівнювати сказане папою Іваном Павлом II у Польщі зі сказаним в Україні. Ми вже наводили слова папи про західну духовну ідентичність поляків і східну - українців. Про ставлення польського народу до східної традиції Іван

Павло II висловився в Польщі так: «Ми, поляки, які протягом тисячоліття обрали участь у традиції Заходу, як і наші брати литовці, завжди шанували в нашому тисячолітті традиції Християнського Сходу. Наші землі були гостинними для тих традицій, що брали свій початок у Новому Римі - Константинополі» . Парафразуючи, можна сказати, що й українці, які обрали традицію Сходу, були гостинними до римської традиції. На наших землях цю традицію представляли наші західні сусіди - поляки, словаки й угорці. Починаючи від середньовіччя, вони прибували в наші міста й оселялися в них, займаючись торгівлею та ремеслом. Прибували й члени княжих родів, через династичні шлюби з нашими князями. Вони будували для себе храми, зокрема, в містах Галицько-Волинського князівства. Так вірні латинської традиції користали з гостинності українського народу, котрий для себе обрав традицію візантійську. Напевно, про таку ситуацію свідчили слова папи Івана Павла II, що пролунали після закінчення паломництва в Україну: «Україна... становить визначну лабораторію, де співіснує східна і латинська християнська традиція» . Але в цьому Україна не унікальна. Подібна ситуація є в Польщі, Словаччині чи Румунії. При такому «співіснуванні» одна традиція становить абсолютну більшість у країні, друга - абсолютну меншість. Співіснуючі традиції набагато більше зацікавлені в зустрічі і співпраці, якщо кількісні пропорції між ними більш паритетні. У тому сенсі більш стимулюючою до співпраці була дійсність Литовсько-Руської держави чи Речі Посполитої трьох народів або, врешті-решт, Австро-Угорської держави. Згадані держави, на наш погляд, об'єктивно були «лабораторіями» більшою мірою, ніж сучасна Українська держава, у якій, за найприблизнішими даними, 80-85% населення ідентифікує себе зі східною, а лише 4-5% - із західною традицією. Тобто «співіснування» є, однак жодна зі сторін - оскільки вони належать до різних «вагових категорій» - не особливо зацікавлена в «зустрічі». Одні проблеми стоять перед християнами східної традиції, з'єднаної чи нез'єднаної з Римським Апостольським Престолом, зовсім інші - перед християнами західної. Для християн нез'єднаної з Римським Апостольським Престолом

частини східної традиції головна проблема зараз - це віднайдення своєї київської ідентичності і на цій основі створення єдиної помісної православної Церкви. Для з'єднаної з Римом частини християн східної традиції проблематика в чомусь подібна - інтеграція на підставі київської традиції і пошуки моделі сопричастя з Римською Церквою.

Головна проблема християн західної традиції в Україні полягає в тому, що вони є Церквою декількох діаспор (польської, словацької, угорської, ні-мецької), з усіма труднощами, які випливають із цього стану. Найбільшим бичем кожної діаспори була і є прогресуюча в часі мовна й культурна асиміляція через змішані шлюби і зміну поколінь. Як видається, наразі не знайдено універсальної розв'язки. Очевидно, майже ніхто не плекає не-реальної надії на «навернення» України в латинську традицію, що означало б відмову українського народу від власної духовної ідентичності. Якась частина церковної ерархії, насамперед з огляду на асиміляцію, іде шляхом українізації чи, залежно від регіону, русифікації Римо-Католицької Церкви. Уживання мови більшості населення в богослужінні й проповіді поряд із традиційною (для меншини) мовою чи навіть замість неї починає коментуватися як вияв універсального характеру Римо-Католицької Церкви, відкритої для всіх народів. Однак навіть мовна «акомодація» (присто-сування) не змінить принципового факту, що Римо-Католицька Церква в Україні залишиться носієм, хоча й українізованим, усе ж латинської традиції в Україні, а не стане Українською Церквою. Подібною є ситуація Римо-Католицької Церкви в Африці чи Азії, де, наприклад, Римо-Католицька Церква в Японії не є Японською Церквою. Щоби стати такою, крім акомодації, потрібна ще інкультурація. Для України інкультурація Римо-Католицької Церкви означає її входження в східну традицію - підставу української національної культури.

Ми навели аналіз проблем двох традицій, які співіснують в Україні, щоб підтвердити тезу про відмінність проблем, котрі вони зараз вирішують. Вказаний чинник суттєво послаблює інтерес обох цих традицій до «зустрічі».

Іншим фактором, несприятливим для «зустрічі», є минуле, в якому з політичних причин одна традиція прагнула домінувати над іншою, стверджувала власну виключність, а іншу намагалася представити другосортною і підпорядкувати собі. Це, на жаль, робилось упродовж століть. Свя-тіший Отець Іван Павло II згадує болісне минуле: «Протягом сторіч... не бракувало напружень, які приводили до суперечностей, що приносило шкоду для обох [традицій]». Що ж торкається слів, що на землі України «зустрілись дві великі християнські традиції, візантійська й латинська, і обидві знайшли сприятливе прийняття», то вони, очевидно, потребують уточнення. Якщо латинська традиція, яка почала активно помісіонерськи поширюватися в Україні із середини XIV століття, «знайшла сприятливе прийняття», то серед кого саме? Якщо серед українців, то як бути з їх-ньою

східною ідентичністю? Згідно з цитованими раніше словами папи Івана Павла II, церковна свідомість українців була настільки зрілою, що Київська Церква сама посилала місіонерів до інших народів. Для кого були створені, паралельно до існуючих східних, чотири латинські єпархії в тих самих осідках? Ми зачитуємо папський документ від 13.02.1375 р.: «Казимир, король Польщі... здобув сусідні з польським королівством області Русі, якими володіли князі... Знаємо також, що Галицька, Перемиська, Володимирська і Холмська Церкви, які існували й існують у тих країнах, були катедральними і перед завоюванням були в управлінні нез'єдинених владик... Постановляємо, що єпископи, які випадково в них були б, є тим самим нез'єдиненими, негідними і неправими, і їх треба з них усунути й оцим листом, і цією ж владою їх від них усуваємо, а саму ж Церкву Галицьку встановлюємо Архиепископською, тобто митрополичою... бажаючи для тих Церков, які вважаються не обсадженими католицькими єпископами, подбати про корисних, здатних владик.., які хотіли б, могли б і знали б викорінити з руських країн різні ересі». Чи це була «зустріч», як сказав Іван Павло II, чи конфлікт? Ми ставимо ці питання, оскільки не почули на них відповіді під час паломництва Папи Римського. Звичайно, обом сторонам треба піднятися над цим минулим, через пока-яння і пробачення. Проте помилкові дії в минулому аж ніяк не сприяли «зустрічі» двох традицій. Ще й досі тягнеться цей шлейф минулого, заважаючи нормальній співпраці.

Якщо говорити про плідну зустріч традицій, коли українське духовно-культурне життя збагатилося, то часом її стало XVII століття (Берестейська унія, Києво-Могилянська академія, український партесний спів у музиці, «козацьке бароко» в сакральній архітектурі). Це був світлий період, оскільки «зустріч» була вільною і відносно ненав'язливою: «Ця країна була... місцем зустрічі духовного багатства Сходу й Заходу». Звичайно, Святіший Отець Іван Павло II має рацію, залишаючи минуле Богові й від імені християн просячи пробачення за помилки минулого, щоб вони не повторилися в майбутньому. Цей його християнський жест по-своєму підтримав і підсилив Глава УГКЦ Блаженніший Любомир, вибачившись від імені вірних східної традиції перед західними християнами. «Зустріч» Сходу і Заходу в Україні ще попереду. Наразі маємо лише їх «співіснування».

II. Папа Іван Павло II про актуальний стан Церкви в Україні

1. Еклезіологічні підстави

Окреслюючи еклезіологічні підстави існування Церкви в сучасній Україні, папа вживає виразів, близьких і дорогих східним християнам. Очолюючи Божественні Літургії, Іван Павло II звертається до євхаристійної еклезіології, згідно з якою, починаючи від

Євхаристії Тайної Вечері, Церква виникла як сопричастя (койнонія): «Світлиця Тайної Вечері - це місце єдності, яка народжується з любові... Неможливо назвати автентичною евангелізацію без повного сопричастя братів» . Сопричастя як ікона єдності Церкви стало однією з надихаючих ідей для еклезіології II Ватиканського Собору. На ньому вперше за довгі століття еклезіологія сопричастя була проголошена альтернативою дотеперішній монархічній еклезіології, яку практикувала Римська Церква від середньовіччя й котра особливо чітко була сформульована на Тридентському Соборі 1545-1563 рр. Згідно з нею, Римська Церква з усією своєю спадщиною, зокрема обрядом, має у Вселенській Церкві особливі права. Після розділення в 1054 році Церков Сходу й Заходу монархічна еклезіологія мимоволі ототожнювала для себе римський, чи латинський, спосіб мислення з єдино католицьким. В еклезіології сопричастя долаються комплекси латинської виключності, що відкриває, у свою чергу, широкі екуменічні перспективи. Папа пропонує також ще один, улюблений на Сході, пасхально-есхатологічний образ Церкви як нового людства, котре у воскреслому Христі долає існуючі поділи: «З дару воскреслого Христа народжується нове людство, Церква, в якій сопричастя перемагає поділи і розсівання» . Шлях до єдності Церков папа Іван Павло II закріплює в тринітарній еклезіології, де образ майбутньої єдності спирається на повну повагу до особливостей історії і культури кожної Церкви - сопричасниці єдності: «Єдність, основана на об'явленій Істині й Любові, не нехтує людини, її культури та історії, але включає її в сопричастя Пресвятої Трійці, де все, що правдиво людське, є підтримане і збагачене»²¹. Усі ці богословські підстави, виглядало, дозволять Святішому Отцю Іванові Павлу II вибудувати адекватні тим підставам практичні кроки. І, звичайно, для цього була унікальна нагода. Адже в Україні існує найбільша з-поміж Церков Сходу, що перебуває в єдності з Римським Апостольським Престолом, - УГКЦ. Відповідно, потрактування її в дусі проголошеної еклезіології сопричастя послужило б екуменічним сигналом православному Сходові, дало б новий імпульс завмерлому католицько-православному діалогові. Адже від того, як Римська Церква ставиться до Східних Церков у єдності з нею, залежить привабливість самої перспективи єдності для тих, хто ще перебуває поза нею. Тут ми підходимо до ще одного делікатного питання: як була потрактована під час паломництва Папи Римського з'єднана з папою частина Київської Церкви на її рідній землі?

2. Еклезіальна практика

Аналізуючи висловлювання Івана Павла II, можемо констатувати, що якщо в фундаментальних еклезіологічних окресленнях папа впевнено ввійшов на «територію» Сходу, то в конкретних кроках до неї не дійшов, «залишився» на Заході. «Зустріч культур», якої так прагнули греко-католики і про яку часто говорив в Україні Папа Римський, у цьому випадку не відбулася. Це можна було зауважити, починаючи вже з титулів, яких уживав папа Іван Павло II, звертаючись до Глави УГКЦ. Іноді це був титул «Верховний Архієпископ Львова для українців», іншим разом - «Верховний Архієпископ Львова для греко-католиків». Титул «Верховний...», винайдений і зафіксований у

документі Римського Апостольського Пре-столю 1957 року *Cleri sanctitati*, є східною калькою з латинського «більший архієпископ» (*archiepiscopus maior*). У 1963 році його присвоєно тогочас-ному Главі УГКЦ Йосифові Сліпому. Наша традиція не знає чогось подіб-ного, маючи власну термінологію «Галицький митрополит» чи «Києво-Галицький митрополит», чи, остаточно, патріарх. В Україні римський титул викликає двозначні тлумачення. На Літургії у Львові ми почули від римських урядників слова, які свідчать про несподіваний розвиток цього титулу. Виявляється, не тільки Глава Церкви, але й кожен єпархіальний єпископ УГКЦ в Україні є не так єпископом місця (наприклад, «єпископ Тернопільський»), як єпископом із персональною юрисдикцією («єпископ Тернопільський українців»). Так наші гості ще більше заплутали те, що самі винайшли. Звідси наші запитання: чи вжита термінологія означає тенденцію розглядати юрисдикцію владик УГКЦ більш персонально, ніж територіально? Чи має УГКЦ територію на рідній землі? Кого розуміти під «українцями Львова» - українців-етнос чи українців як політичну націю? Коли Святіший Отець Іван Павло II каже, що «християни... є складовою частиною української нації», то, очевидно, має на увазі політичну націю. Якщо так, то слово «українців» у титулі означає «всіх українців», тобто 50 мільйонів, у тому числі й латинників, і навіть юдеїв та мусульман. Іншим разом Іван Павло II називає Главу нашої Церкви «Верховним Архєпископом Львова для греко-католиків». Якщо це не проста неухажність, то всіх греко-католиків у Львові більше, ніж українців греко-католиків. Чи такий відтінок у титулі припускає, що наш Глава Церкви має юрисдикцію над неукраїнцями? Адже юрисдикція, зведена до етносу (українців), ототожнює Главу нашої Церкви з етнархом. Ми стали свідками відлуння цієї проблеми, коли під час Літургії у Львові проголошували блаженним екзарха Леоніда Федорова. Ніхто належним чином не окреслив, чи екзарха беатифіковано як члена УГКЦ, чи, може, окремої РГКЦ (Російської Греко- Католицької Церкви)? Папа Іван Павло II окреслює Львівську архієпархію УГКЦ чисто римо-католицьким терміном «архидієцезія», а попередників Блаженнішого Любомира, Кир Йосифа (Сліпого) і Мирослава Івана (Лю- бачівського), титулує не інакше, як кардиналами. Як бачимо з аналізу вживаних титулів, Іван Павло II перебуває більше на західній, ніж на східній території, титулуючи східних владик на західний лад.

Коли папа у виступах перелічує різні риси східної ідентичності УГКЦ, то, в дусі документів II Ватиканського Собору, він згадує східний обряд, традицію, канонічну дисципліну. При цьому дивно звучить твердження про візантійський обряд і візантійську духовність сучасної УГКЦ. Адже відомо, що навіть Римська Конгрегація у справах Східних Церков визнає окремий український обряд, а сучасний всесвітньо відомий професор духовності отець-єзуїт Тома Шпідлік зумів довести, що, крім візантійської, існує самобутня слов'янська духовність. Що стосується раніше згаданої власної канонічної дисципліни, то в цій ділянці не тільки «зустрічі», але й натяку на «співіснування» римської позиції з місцевою традицією не від-булося. Йдеться, звичайно, ж, про справу патріархату УГКЦ. Гарною ілюстрацією повного ігнорування цієї справи була Львівська Літургія, коли греко-католицьке духовенство скандувало «патріарх», а римські гості віртуозно нічого «не чули». Можна було тільки по-людськи поспівчувати Главі нашої Церкви, який намагався протягом Літургії якось латати явну «чорну діру». Щодо невизнання нашого патріархату, то існує ціла римська традиція, якій понад 350 років.

Зацитуємо лише її початки: «Не можна зробити патріарха Русі... щоб не робити тепер тієї новини, щоб ще більше не дражнити і не відчалувати греків Сходу від унії зі Святою Римською Церквою» . А ось найостанніші варіанти: «Що принесе Український патріархат Вселенській Церкві?» і це при всіх запевненнях, що патріарша структура є типова для канонічного устрою Східних Церков і що УГКЦ патріархат давно належиться. Раніше були відмовки (нема власної території), тепер - дипломатична мовчанка. Саме з огляду на живучість римських традицій, і добрих, і недобрих, ми назвали цю статтю Roma aeterna - Вічний Рим. Ставлення нашої Церкви до римської позиції влучно висловив ще блаженної пам'яті патріарх Йосиф у «Заповіті»: «Історичною короткозорістю, вагомою у своїх наслідках аж до наших часів, треба вважати злегковаження великого задуму (Українського патріархату) митрополитів Могилы і Рутського тодішніми правлячими колами Римської Апостольської Столиці» . Шкода лише, що ця, на наш погляд, помилка, очевидно не ввійшла до переліку тих, за які просив вибачення Святіший Отець Іван Павло II. Його візит не став «проривом» закостенілої традиції. Коли остаточно визнають патріархат Української Церкви, буде шкода, якщо не Рим зробить це першим, а Царгород чи навіть Москва. Адже подія визнання, як і Церква-Сестра, котра це зробить першою, назавше ввійде в історію українського християнства.

Не завжди Іванові Павлу II вдавалося до кінця втримуватися в еклезіології II Ватиканського Собору, згідно з якою «Вселенська Церква складається з помісних Церков» . Іноді папа зводить Східну і Західну Церкви в Україні до двох традицій однієї Церкви: «На вашій землі Церква має особливо привабливе обличчя через розмаїття традицій, що її збагачують» . В іншому ж місці він говорить про «вічні цінності католицької традиції» . Отже, якої католицької: західної чи східної? Іншим прикладом свідомого чи несвідомого нерозуміння помісності у Вселенській Церкві є те, як папа Іван Павло II інтерпретує роль нового Катехизму Католицької Церкви (ККЦ): «Він становить провідінне знаряддя задля свого цілісного й систематичного викладу католицької віри близьким і далеким» . Не згадується, що в цьому Катехизмі правди католицької віри викладені мовою західного богослов'я, як це неодноразово підкреслювали учасники всесвітньої презентації ККЦ у Римі 1998 року. Багато представників католицьких Церков західної традиції (Корея, Філіппіни) підкреслювали, що ККЦ є лише одним із джерел для створення національних катехизмів

їхніх Церков. А в Україні можна, виявляється, обійтися простим перекладом. При цьому Іван Павло II нічого не згадує про створення Катехитичного правильника УГКЦ як крок до написання національного катехизму. Текст Правильника ще декілька років тому було вислано до Риму, проте навіть під час відвідин України ми нічого не почули від папи про ставлення до нього.

Ще одним моментом ігнорування східної канонічної дисципліни був факт беатифікації

новомучеників ХХ століття, підготованої згідно з латинськими канонічними процедурами. Беатифікацією під час папського візиту Римський Апостольський Престол хотів пом'якшити наслідки нетактовності, допущеної щодо УГКЦ під час ушанування мучеників ХХ століття в римському Колізеї влітку минулого року. Тоді про Церкву-мученицю не було згадано жодним словом. Тепер, в Україні, мучеництво згадали. Проте ніхто навіть не задумався, що відповідно до дисципліни Східних Церков причислення до лику блаженних здійснює сама помісна Церква, а здійснивши такий акт, помісна Церква повідомляє про вчинене інші Церкви-Сестри. Можна сказати, що святому Володимирові пощастило щодо визнання його святым більше, ніж митрополитові Андрею Шептицькому, - тільки тому, що він жив на тисячу років раніше. Тоді Володимира проголосила святым Київська Церква, і теперішній Папа Римський без проблем називає його святым. У наші ж дні Київська Церква не може проголосити митрополита Андрея святым без думки про це відповідної конгрегації в Римі. А там веде «справу Шептицького» людина, яка навіть не знає української мови. Тому будемо чекати. Наша «східна легеня» єдиної Церкви мусить дихати поки що так, як західна.

Roma aeterna

Усі ці невідповідності, нісенітниці й дивацтва наростили у відносинах між УГКЦ і Римським Апостольським Престолом протягом століть, задовго до приходу на служіння теперішнього папи. Ми знаємо, що Святіший Отець Іван Павло II - дуже світла і духовна постать, перший в історії папа-слов'янин, що був і є близький нам, а після паломництва в Україну став для мільйонів українців ще ближчим і ріднішим. Очевидно, неможливо за декілька десятиліть докорінно змінити те, що утверджувалося століттями монархічної еклезіології, суть якої вдало схопив один із східних католицьких єрархів: «стремління західних до управління східними». Папа Іван Павло II особисто звернувся до богословів, щоб ті допомогли йому сформулювати суть папського примату в більш вселенських і екуменічних категоріях. Паломництво в Україну яскраво висвітлило проблеми західного розуміння примату, коли вселенське служіння Папи Римського не відрізняється від юрисдикційного адміністрування патріарха Заходу. Наша, східних католиків, роль, з одного боку, - розуміти західні проблеми, а з іншого - бути голосом православного Сходу в Римській Церкві і тим допомогти зробити постать Римського Вселенського Архиєрея зрозумілою і «своєю» для цілого Сходу. Ми мусимо вголос свідчити правду про існування в сучасній Церкві подвійних стандартів, стосованих до латинської і до східної традицій. І доти, доки ці традиції не набудуть рівних прав, існуватиме криза екуменізму. Ми мусимо постійно повторювати Римській Церкві, що лише зміна моделі її відносин із Східними Католицькими Церквами, в тому числі й УГКЦ, стане критерієм її готовності до єдності Святих Божих Церков як евхаристійного сопричастя. Ми свідчимо перед православним Сходом, що, попри всі «муки за єдність» від своїх же західних братів, така єдність можлива. І за утримання в ній наша найбільша дяка Богові, Пресвятій Богородиці і нашому українському народові. Постать папи Івана Павла II, що приєднався до України на історичному шляху, подібно як Христос приєднався до апостолів на шляху до Емаусу,

надихає нас на думку, що йдемо правильним шляхом, оскільки йдемо разом із ним. А труднощі на шляху завжди є, без них нічого доброго не стається. Ми звернули на них увагу для того, щоб успішніше їх подолати. При наступному, Бог дасть, паломництві Папи Римського в Україну ми всі, напевно, були б готові до набагато поважнішої розмови. А наразі ще раз дякуємо Святішому Отцеві Іванові Павлу II за все почуте і непочуте. Насамперед - за радість спільної Євхаристії і за благословення, уділене Україні: «О Боже сильний і правдивий, благослови дітей Твоєї країни - землі, стократ политої криваво, колись преславної землі» .

Посилання:

Слово під час Св. Меси в Києві // Бюлетень API. - 2001. - № 6. (Далі - API). - С. 23.

Слово під час Св. Меси в Києві II API, див. прим. 1. - С. 23.

Там само. - С. 24.

Слово під час Святої Меси в Гнезно 03.06.1979 (цитується українською мовою в перекладі автора за виданням: Jan Paweł II. Przemowienia i homilie. - Krakow, 1979. (Далі - Przemowienia). - S. 49).

Слово на зустрічі з представниками Всеукраїнської Ради Церков та релігійних організацій II API, див. прим. 1. - С. 26.

Там само.

Слово під час Божественної Літургії в Києві // Там само. - С. 28.

Слово під час Св. Меси в Києві // Там само. - С. 23.

Вітальне слово в аеропорті Бориспіль II API, див. прим. 1. - С. 20.

Слово під час зустрічі з діячами політики, культури, науки та підприємництва // Там само.
- С. 21.

Прощальне слово на Львівському летовищі // Там само. - С. 33.

Слово під час Конференції Єпископату Польщі на Ясній Горі, 05.06.1979 (ци-тується українською мовою в перекладі автора за виданням: Przemowienia, див. прим. 4. - S. 106).

Слово під час Святої Меси в Гнезно 03.06.1979, див. прим. 4.

Катехиза під час загальної аудієнції на площі святого Петра в Римі 04.07.2001 II API, див. прим. 1. - С. 18.

Слово під час зустрічі з діячами політики, культури, науки та підприємництва //

API, див. прим. 1. - С. 22.

А. Великий. З літопису християнської України. - Книга II. - Рим-Львів, 1999. - С. 253-254.

Вітальне слово в Бориспільському аеропорті II API, див. прим. 1. - С. 21.

Слово під час Божественної Літургії в Києві II API, див. прим. 1. - С. 27.

Там само.

Прощальне слово на Львівському летовищі // API, див. прим. 1. - С. 33.

Катехиза під час загальної аудієнції в Римі 04.07.2001 I/ API, див. прим. 1. - С. 18.

Слово під час Божественної Літургії у Львові // Там само. - С. 31.

Monumenta Ucrainae Historica. - Т. XI. - Roma, 1965. - P. 228ff (переклад автора).

Патріярхат. - 1992. - № 11. - С. 17.

Заповіт блаженнішого патріарха Йосипа Сліпого. - Філадельфія, 1992. - С. 12.

II Ватиканський Собор. Догматична конституція про Церкву Lumen Gentium, п. 23.

Слово до молоді у Львові II API, див. прим. 1. - С. 31.

Слово на зустрічі з членами Українського католицького єпископату II Там само. - С. 25.

Слово на зустрічі з членами Українського католицького єпископату // Там само.

Див.: Благовісник Верховного Архиепископа. - Т. 10. - Кастельгандольфо, 1974. - С. 18нн.

Прощальне слово на Львівському летовищі /І АРІ, див. прим. 1. - С. 33.

Друкована версія: Мирон Бендик. ЕКЛЕЗИОЛОГІЧНЕ ТЛО ВІЗИТУ В УКРАЇНУ ПАПИ ІВАНА ПАВЛА//Богослов'я 66 (2002) 20-31.